

Vanhusneuvoston aloite: Ikäyställisen Äänekosken kehittäminen, ikääntymispoliittisen ohjelman päivittäminen ja huomioiminen kaupunkistrategiassa

OPEKAS 29.01.2026 § 7
42/00.01.03.01/2026

Äänekosken vanhusneuvosto jätti kokouksessaan 11.11.2025 §30 aloitteen, jossa esitetään, että Äänekosken kaupunki käynnistää ikäystävällisen kunnan kehittämisohjelman laatimisen ja päivittää samalla ikääntymispoliittisen ohjelman vastaamaan muuttunutta väestörakennetta ja tulevia tarpeita.

Lisäksi vanhusneuvosto ehdottaa, että nämä tavoitteet ja toimenpiteet sisällytetään Äänekosken uuden kaupunkistrategian valmisteluun ja päivitykseen siten, että ikäystävällisyys muodostaa yhden strategian läpileikkaavan teeman.

Kaupunkistrategian välitarkastelu ja osa-alueiden painopisteiden muutokset

Äänekosken kaupungilla on voimassa oleva kaupunkistrategia, Äänekoski ilmiö, vuosille 2022-2028. Uuden valtuustokauden alussa kaupunkistrategiaan on tehty välitarkastelu, joka käynnistyi uudelle valtuustolle järjestetyllä kyselyllä elinvoiman ja hyvinvoinnin osa-alueista. Tämän jälkeen järjestettiin valtuuston strategiapäivä (9.9.2025), joka sisälsi mm. muuttuvan toimintaympäristön tarkastelua ja olemassa olevan strategian muutostarpeiden määrittelyä. Ilmiön kolme osa-aluetta (hyvä elämä, kestävä ympäristö ja vaikuttavat elinkeinot) sekä niiden tavoitteet pysyvät ennallaan, mutta kunkin osa-alueen painopisteisiin tehtiin muutoksia, joita alkaneella valtuustokaudella halutaan erityisesti painottaa. Kaupunginhallitus on hyväksynyt päivitetyn kaupunkistrategian kokouksessaan 15.12.2025 (KH 15.12.2025 § 358) ja esittää, että valtuusto hyväksyy Äänekosken kaupungin strategia-asiakirjan vuosille 2022-2028 ehdotuksen mukaisesti.

Strategia-asiakirjan sisältöä konkretisoidaan ja täsmennetään erillisinä asiakirjoina laadittavissa strategian toimeenpano-ohjelmissa. Ohjelmissa määritellään kärkitavoitteet, niihin tähtäävät toimenpiteet sekä niitä kuvaavat mittarit. Kaupungilla on ollut vuosien saatossa useita toisistaan erillisiä strategiaoikeiden toimeenpanevia ohjelmia, kuten Ikääntymispoliittinen ohjelma ja Asunto-ohjelma, mutta erillisten ohjelmien seuraaminen ja toteuttaminen on koettu haastavaksi. Nopeasti ja jatkuvasti muuttuvassa toimintaympäristössä erillishojelmien päivittäminen kuormittaa kaupungin hallintoa, eikä takaa sitä, että konkreettiset tavoitteet etenisivät. Tästä johtuen ohjelmia on pyritty integroimaan laajemmiksi kokonaisuuksiksi ja esimerkiksi Kylien ja taajamien kehittämisohjelma on sisällytetty osaksi Kaupunkirakenneohjelmaa. Saman linjauksen johdosta Ikääntymispoliittista ohjelmaa (2018-2022) ei ole päivitetty vaan ohjelman toimenpiteitä on sisällytetty Hyvinvoinnin edistämisen ohjelmaan sekä Kaupunkirakenneohjelmaan. Kaupunkirakenne- ja

ympäristötoimialalla on lisäksi ollut vuosittain 15.000 euron suuruinen määräraha esteettömyystoimenpiteiden toteutusta varten. Viime vuonna kyseinen määräraha käytettiin Kiepissä sijaitsevan linja-autopysäkin katoksen hankintaan.

Joissain tapauksissa erillisen toimeenpano-ohjelman laatiminen on edellytyksenä esimerkiksi valtionavustuksen saamiselle. Viime vuonna laadittu ja vahvistettu uusi Kävelyn ja pyöräliikenteen edistämishjelma 2025–2035 on esimerkki tällaisesta ohjelmasta. Ohjelma sisältää merkittävän määrän toimenpiteitä, jotka suoraan tukevat aloitteen tavoitteita ikääntyvien turvallisen ja esteettömän liikkumisen osalta. Ohjelma korostaa ympäristön viihtyisyyttä, toimivia yhteyksiä, reittien turvallisuutta ja saavutettavuutta. Esimerkiksi:

- ohjelman turvallisuustoimet sisältävät mm. rikkoutuneiden rakenteiden korjauksia, näköesteiden poistamista, toimivaa valaistusta, opasteiden parantamista ja koulureittien rauhoittamista,
- ohjelman toimenpiteissä nostetaan esiin esteettömyyskartoitusten tekeminen yhdessä käyttäjien kanssa, mikä tukee vahvasti ikäystävällisyystavoitetta,
- reittien kunnossapitoa, pyöräpysäköinnin parantamista ja reittien opastuksen kehittämistä koskevat toimet parantavat kaupungin sisäistä saavutettavuutta myös niille, joiden liikkuminen on rajoitettua.

Ohjelmassa on tunnistettu myös asukkaiden esiin nostamia puutteita ja vahvuuksia: reittien maisemallista arvoa, mutta myös tarvetta turvallisuuden ja kunnon parantamiseen. Nämä havainnot ovat tärkeitä lähtökohtia ikäystävällisen arkiympäristön kehittämisessä. Em. ohjelman lisäksi Äänekosken kaupungilla on Henkilöliikennesuunnitelma vuosille 2025-2029, jossa tarkastellaan Äänekosken kaupungin henkilöliikenteen nykytilaa, palvelutasoa ja kaupungin linjauksia sekä toimenpide-ehdotuksia palvelun kehittämiseksi. Suunnitelma sisältää myös palveluliikenteen kehittämisen.

Toimeenpano-ohjelmien linjaukset ikäystävällisyyden näkökulmasta

Kaupunkirakenneohjelma sisältää tavoitteita, jotka tukevat ikäystävällistä ja esteetöntä ympäristöä: asuinviihtyvyys, vetovoimaisuus sekä liikenteen sujuvuus ja turvallisuus ovat keskeisiä kaupunkirakenteen kehittämistavoitteita. Lisäksi käynnissä olevat suunnitteluhankkeet, asemakaavojen päivitykset, katu- ja ympäristösuunnittelun tarkastelut ja liikenneturvallisuutta parantavat toimet, muodostavat konkreettisia edellytyksiä esteettömälle rakennetulle ympäristölle ja turvallisille arjen reiteille.

Ikäystävällisen Äänekosken kehittäminen edellyttää poikkihallinnollista yhteistyötä. Kaupungin nykyiset ohjelmat tarjoavat hyvän perustan poikkihallinnolliselle kehittämistyölle:

- **Hyvinvoinnin edistämisen ohjelma 2023–2028** sisältää ikääntyvien hyvinvoinnin omana painopistealueenaan (kohta 3.3).
- **Kävelyn ja pyöräilyn edistämisohjelma 2025-2035** sekä Kaupunkirakenneohjelma 2022-2028 tukevat konkreettisesti esteettömän ja turvallisen liikkumisen kehittämistä.
- **Ympäristö- ja ilmasto-ohjelman** tavoitteet tuovat lisäperustelun kestävien liikkumismuotojen ja turvallisen ympäristön kehittämiseen.
- **Kulttuuri- ja liikuntaohjelman 2022–2028** tavoitteet huomioivat kaikenikäisten näkökulmat. Toimenpiteistä voidaan erikseen mainita työikäisten ja erityisesti 55+ ikäisten liikunnan edistäminen, liikuntapalveluiden ja harrastusmahdollisuuksien saatavuuden ja saavutettavuuden edistäminen ja tukeminen kaikissa ikäryhmissä, erityisryhmien tarpeiden huomiointi liikunnanohjauspalveluissa sekä digitaitojen edistäminen ja digitaitojen opastuksen laajentaminen koko Äänekosken kirjastoverkoston alueelle.

Kaikki kaupunkistrategian toimeenpano-ohjelmat korostavat käyttäjien osallistamista ja yhteistyötä eri toimijoiden kanssa, mikä on nostettu esille myös vanhusneuvoston aloitteessa.

Hyvinvoinnin edistämisen ohjelman linjaukset ikäystävällisyyden näkökulmasta

Hyvinvointityön painopisteiden lähtökohtana ovat päivittyvän kaupunkistrategian poikkihallinnollinen toimeenpano, johon tämän vastauksen alussa on jo viitattu.

Äänekosken kaupunginvaltuuston käsitellessä 5.5.2025 (§ 25) hyvinvointikertomuksen vuosittaista raporttia vuodelta 2024 Marke Tuominen esitti Marko Laitisen kannattamana toimenpidealoitteen ikästrategian ja siihen liittyvän toimintaohjelman laatimisesta Äänekosken kaupungille. Kaupunginhallitus päätti pyytää hyvinvointikoordinaattorilta lausunnon aloitteesta (KH 26.05.2025 § 137), ja hyvinvointikoordinaattori antoi lausuntonsa kaupunginhallitukselle 24.9.2025. Hyvinvointikoordinaattori arvioi lausunnossaan laajasti huomioita toimintaympäristön ja väestörakenteen muutoksesta sekä Äänekosken hyvinvoinnin edistämisen tilannekuvasta hyvinvoinnin edistämisen ohjelman (2023-2028) laatimisen jälkeen – ottaen huomioon myös tarkastuslautakunnan arviointikertomuksessa 2024 kaupunginhallitukselle esitetyt havainnot ja suositukset sekä MDI:n toteuttaman *Äänekosken väestönkehityksen tulevaisuudenkuvat -* skenaarioraportin.

Kaupunginhallitus päätti antaa toimenpidealoitteen johdosta suoritettut toimenpiteet tiedoksi kaupunginvaltuustolle (KH 06.10.2025 § 269), ja kaupunginvaltuusto totesi päätösehdotuksen mukaisesti toimenpidealoitteen loppuun käsitellyksi marraskuun kokouksessa (KVALT 10.11.2025 § 98).

Lausunnossa todetaan muun muassa, että kaupungissa on tehty merkittäviä panostuksia lasten ja nuorten oppimisympäristöihin ja harrastamisen puitteisiin, lisäksi nuorisopalvelut ovat hyvin resursoituja. Jatkossa pidetään tärkeänä, että opetuksen ja kasvatuksen toimialan toimeenpano-ohjelmissa keskitytään entistäkin pitkäjänteisemmin ja painokkaammin kunnan tuottamien lasten, nuorten ja perheiden palveluiden toimintakulttuurin ja tulevaisuusajattelun kehittämiseen. Lisäksi todetaan, että toimintaympäristön muutosten ja erityisesti hyvinvointialueen tilanteesta johtuen on paikallisesti Äänekoskella tarpeen rakentaa yhteinen hyvinvoinnin tilannekuva, tunnistaa yhteiset tavoitteet ja yhdessä tekemisen mahdollisuudet kaikkien toimijoiden kesken. Tämä on edellytyksenä sille, että Äänekosken paikalliset erityispiirteet sekä eri väestöryhmien hyvinvointia koskeva ilmiötieto sekä asukkaiden palveluiden saavutettavuuteen liittyvä ennakointi ja edunvalvonta tulee kuulluksi ja huomioiduksi erilaisissa palvelutarvekartoituksissa ja palveluverkkoesityksissä – ja mahdolliset palveluaukot ja asukkaiden väliinputoamisen riskit saadaan minimoitua.

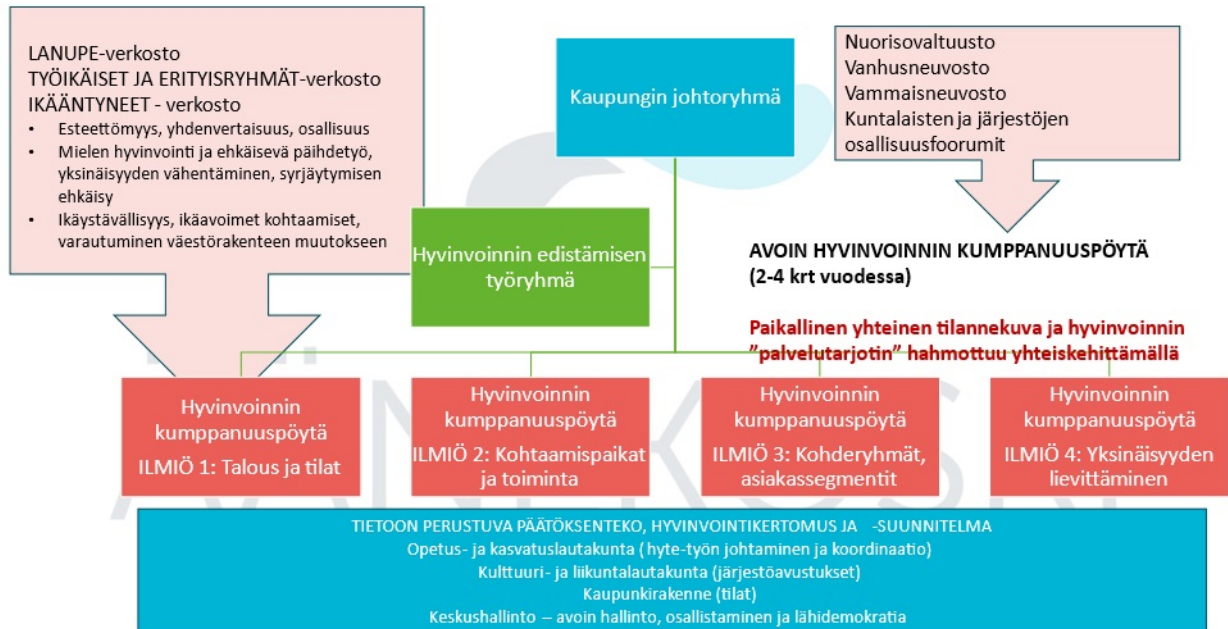
Edellä mainitun, kaupunginvaltuustolle kesällä 2025 suunnatun kyselyn tulokset on huomioitu todeten, että valtuutetut hyvinvoinnin edistämisessä halutaan pitää painopisteenä erityisesti lapsiperheet ja nuoret, kuitenkin unohtamatta ikääntyneitä.

Ikäihmisiin panostamisen valtuutetut näkevät tärkeänä, koska väestö ikääntyy nopeasti, ja palvelutarpeet kasvavat. Myös yksinäisyys, liikkumisen esteet ja digitalisaation haasteet tunnistetaan arjen sujuvuutta ja turvallisuuden kokemuksia heikentävinä. Lisäksi muistutetaan, että ikääntyneet ovat myös aktiivisia toimijoita järjestöissä ja vapaaehtoistyössä. Ikäihmisten tarpeita edistävät palvelut näyttäytyvät valtuutetuille esimerkiksi seuraavasti: esteettömiä ja ikäystävällisiä palveluita ja ympäristöjä; kohtaamispaikkoja ja liikuntamahdollisuuksia, ennaltaehkäisevää palveluohjausta ja tukea kotona asumiseen sekä yhteistyötä järjestöjen kanssa. (Hyvinvointikoordinaattorin lausunto, KVALT 10.11.2025 § 98)

Lausunnon laatimisen jälkeen hyvinvointikoordinaattori on jatkanut selvitystyötä Äänekosken hyvinvoinnin edistämisen tavoitteiden ja painopisteiden päivittämiseksi sekä paikallisten kumppanuusrakenteiden kehittämiseksi. Nämä käynnistetyt toimenpiteet ovat vastauksia väestörakenteen muutokseen, verkostoyhteistyössä tehtyihin havaintoihin sekä ylläesitettyihin näkemyksiin. Hyvinvointityön ja siihen liittyvien yhteistyökumppanuuksien koordinoinnin lähtökohtana puolestaan ovat yhteisövaikuttavuuden ydinelementit ja paikallisten palveluratkaisujen yhteiskehittäminen. Hyvinvointikoordinaattorin aiempi lausunto toimenpidealoitteeseen on kokonaisuudessaan tämän vastauksen liitteenä.

Hyvinvointisuunnitelman toimenpiteitä konkretisoidaan maaliskuuhuhtikuun 2026 aikana eri toimialojen toimeenpano-ohjelmissa. Esimerkkeinä kuntalaisten osallistamisesta, joissa tämän aloitteen

mukaisia kysymyksiä voidaan tarkastella, ovat vanhusneuvoston ja järjestötoimijoiden yhteinen hyvinvoinnin työpaja (11.3.2026), kaupungin hyvinvoinnin edistämisen työryhmä sekä avoimet osallisuusfoorumi- ja hyvinvoinnin kumppanuuspöytätyöpäätöskeskustelut.

Luonnos paikallisen toimijaverkon kytkemisestä hyvinvoinnin edistämisen kehittämisrakenteisiin Äänekoskella. Kuvassa esitetyt muotoilut ovat kaikilta osin alustavia ja ne päivittyvät toimintaympäristön muutosten ja hyvinvoinnin tilannekuvan mukaisesti.

Vastauksessa esitettyjen perusteluiden pohjalta ja kaupunkistrategian linjausten mukaisesti esitämme, ettei erillistä ikäystävällisen kunnan kehittämisohjelman laatimista käynnistetä, vaan huolehditaan ensisijaisesti hyvinvoinnin edistämisen kehittämisrakenteiden päivittämisestä jatkuvassa muutoksessa olevaan toimintaympäristöön soveltuviksi sekä nopeaa reagoitua, eri ikäisten kuntalaisten tarpeita vastaavien palvelujen yhteiskehittämistä sekä ketteriä kokeiluja mahdollistaviksi.

Valmistelija: Kehityspäällikkö Tanja Sulin, puh. 050 440 0813
Hyvinvointikoordinaattori Päivi Kivelä, puh. 040 557 7070

Esittelijä: Opetus- ja kasvatustalautakunta Niina Rautanen, puh. 040 514 8102

Päätösehdotus Opetus- ja kasvatustalautakunta päättää, ettei erillistä ikääntymispoliittista ohjelmaa tai ikäystävällisen kunnan kehittämisohjelman laatimista käynnistetä, vaan työtä tehdään 1.

osana hyvinvoinnin edistämisen rakenteiden kehittämistä, 2. osana toimialan kaupunkistrategian mukaisten toimeenpano-ohjelmien päivittämistä ja 3. osana lakisääteisen hyvinvointisuunnitelman laatimista.

Päätös

Hyväksyttiin.

- - - - -